

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ปณฺญาภา — แสงสว่าง คือ ปัญญา”

ปณฺญาภา อ่านตามภาษาบาลีว่า ปัน - ยา - พา มาจากคำว่า ปณฺญา (ความเข้าใจถูกเห็นถูก, เข้าใจตามความเป็นจริง) กับคำว่า อาภา (แสงสว่าง) รวมกันเป็น ปณฺญาภา แปลว่า แสงสว่างคือปัญญา เป็นคำที่แสดงถึงสภาพธรรมที่มีจริง คือ ปัญญา เป็นสภาพธรรมที่เข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นสภาพธรรมฝ่ายดีที่เกิดกับจิต ประจักษ์ชัดให้เป็นไปในทางที่ดี จากที่เคยมากไปด้วยความไม่รู้ มากไปด้วยกิเลส ดำเนินไปในทางที่ผิด ปัญญานี้เองที่ทำให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร ไม่ตกไปในฝ่ายอกุศล ไม่ดำเนินไปในทางที่ผิด เปรียบเหมือนแสงสว่างที่ส่องให้เห็นสภาพธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงที่ถูกปกปิดด้วยความมืด คือ อวิชชามานานแสนนาน และปัญญานี้เองเมื่ออบรมเจริญจนถึงความสมบูรณ์แล้วก็สามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้นจนถึงหมดสิ้นได้ ไม่มีกิเลสใดๆ เกิดขึ้นอีกเลย

ข้อความในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต อาภาสูตร แสดงความเป็นจริงของแสงสว่างคือปัญญา ว่าเป็นแสงสว่างที่เลิศ ดังนี้

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย แสงสว่าง ๔ อย่างนี้ คือ

จนฺทภา แสงสว่างแห่งดวงจันทร์

สุริยาภา แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์

อคฺคาภา แสงสว่างแห่งไฟ

ปณฺญาภา แสงสว่างแห่งปัญญา นี้แล แสงสว่าง ๔ อย่าง ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บรรดาแสงสว่าง ๔ นี้ แสงสว่างแห่งปัญญา เป็นเลิศ

ธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง และมีจริงในขณะนี้ด้วย ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมที่ไหน ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ไม่พ้นไปจากธรรมเลย มีแต่จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต) และ รูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร, ไม่ใช่สภาพรู้) เท่านั้น ที่เกิดขึ้นเป็นไปจริงๆ และแต่ละคนก็เป็นแต่ละหนึ่ง ไม่เหมือนกันเลย ก่อนที่จะได้เกิดมาเป็นบุคคลนี้ในชาตินี้ ก็เกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และยังจะต้องเกิดเป็นไปอีกนานแสนนานในสังสารวัฏฏ์จนกว่าจะได้อบรมเจริญปัญญา จนกระทั่งรู้แจ้งอริยสัจธรรมดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้นถึงความเป็นพระอรหันต์ ปริณิพพานแล้ว ไม่ต้องมีการเกิดอีก เมื่อไม่มีการเกิด ทุกข์ใดๆ ก็ไม่มี ซึ่งจะต้องเป็นปัญญานั่นเองที่จะเข้าใจธรรมซึ่ง

เป็นสิ่งที่จริงตามความเป็นจริงได้ และปัญญาจะมาจากไหน ถ้าไม่สะสมจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีเป็นส่วนน้อยมากที่จะได้ฟังพระธรรม

การมีโอกาสได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมในชาตินี้ ก็แสดงว่าต้องเป็นผู้เคยได้สะสมเหตุที่ดีมาแล้ว เคยได้ฟังพระธรรม เคยเห็นประโยชน์ของพระธรรมมาแล้ว จึงสนใจที่จะฟัง ที่จะได้ศึกษาสะสมความเข้าใจ ถูก เห็นถูกต้องไป ถ้าเป็นผู้ที่ไม่ได้สะสมเหตุที่ดีมา แม้เสียงของพระธรรมจะอยู่ใกล้ๆ ก็ไม่ฟัง เพราะเป็นผู้ไม่เห็นประโยชน์ ไม่มีศรัทธา สภาพที่ผ่องใสที่จะรองรับพระธรรม ตามความเป็นจริงแล้ว ชีวิตของผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ก็เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โลภะ ความติดข้องยินดีพอใจในสิ่งต่างๆ และกิเลสประการอื่นๆ ด้วย ชีวิตก็เป็นไปอย่างปกติ ไม่ใช่เรื่องที่ผิดปกติ เพราะเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยทุกขณะ แต่ผู้ที่ไม่เห็นประโยชน์ของพระธรรม แม้ว่าจะมีชีวิตเป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีโอกาสที่จะได้ยินได้ฟังบ้างในวันหนึ่งๆ มากบ้าง น้อยบ้าง ตามโอกาสที่มี เป็นการอบรมเจริญปัญญาท่ามกลางอกุศลซึ่งมีมากเป็นอย่างยิ่ง เป็นไปตามการสะสมของแต่ละบุคคล แม้เพียงเล็กน้อย ก็มีประโยชน์ เป็นประโยชน์แล้วที่ได้ยินได้ฟังในแต่ละครั้ง ซึ่งถ้าไม่เคยสะสมเหตุที่ดีอย่างนี้มาเลย ก็คงจะไม่ฟังอย่างแน่นอน แต่ที่ฟังก็เพราะเห็นประโยชน์เคยได้ยินได้ฟังพระธรรมมาแล้ว และความเข้าใจถูกเห็นถูกต้องก็ไม่สูญหายไปไหน สะสมสืบต่ออยู่ในจิตทุกขณะ เป็นที่ฟังต่อไปในภายหน้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงพระธรรม เพียงพอแก่ผู้ที่สามารถจะเข้าใจได้ พระองค์ไม่ได้มีการตรัสบอกให้ผู้หนึ่งผู้หนึ่งมานับถือพระองค์ แต่พระองค์ทรงแสดงความจริง เพื่อให้ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา มีการพิจารณาไตร่ตรอง เห็นชอบด้วยตนเองตามความเป็นจริง เป็นปัญญาของผู้นั่นเอง ทุกคำที่พระองค์ตรัส จึงเป็นไปเพื่อปัญญาโดยตลอด

พระมหากรุณาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่สามารถที่จะประมาณได้เลย พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นพระราช พราหมณ์ คฤหบดี คนมั่งมี คนยากจน หรือ มีความประพฤติไม่ดี เป็นโจรผู้ร้าย พระมหากรุณาที่ทรงอนุเคราะห์สัตว์โลกนั้น ก็ด้วยพระธรรมคำสอนจากการตรัสรู้ของพระองค์ ที่เป็นแสงสว่าง แก้อกกุลให้เกิดปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก ทำลายความมืดคืออวิชชา เพราะมีอวิชชาตัวเองจึงทำให้ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง เป็นเหตุให้ประพฤตินิสัยที่ผิดประการต่างๆ มากมาย

ถ้าไม่มีความเห็นถูกเลย อกุศลธรรมย่อมเกิดอยู่เรื่อยๆ มีความติด มีความยึดมั่น เหนียวแน่นในตัวตน ในเรา ในเขา อย่างเต็มที่ที่เดียวตามความเห็นผิด ที่ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง แต่ถ้ามีความเห็นถูกเกิดขึ้น เจริญยิ่งขึ้น อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดก็ย่อมไม่เกิด เพราะมีความเห็นถูกเกิดขึ้นแล้ว เป็นกุศลธรรมในขณะนั้น อกุศลย่อมเกิดไม่ได้ หรือแม้อกุศลธรรมที่เกิดแล้ว ย่อมเสื่อมไป อกุศลธรรมทั้งหลายที่ได้สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ ปัญญาก็สามารถดับได้เมื่ออบรมเจริญถึงความสมบูรณ์พร้อมแล้ว

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วเท่านั้น เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด มีค่ายิ่งกว่าสิ่งอื่นใดที่จะทำให้ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา มีความเข้าใจถูกเห็นถูก เป็นไปเพื่อการขัดเกลากิเลสของตนเอง จนกระทั่งสามารถดับกิเลสตามลำดับขั้นได้ในที่สุด เพราะปัญญาเจริญขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งกว่าจะไปถึงการดับกิเลสได้นั้น ก็จะต้องมีการเริ่มต้น คือ ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ขาดการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย โดยไม่ลืมว่าธรรมลึกซึ้ง แต่ก็ปัญญาที่มีโอกาสได้ยินได้ฟังได้สะสมความเข้าใจถูกความเห็นถูก จนกว่าความรู้จะค่อยๆ เพิ่มขึ้น ด้วยความเคารพในพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุเคราะห์จากการที่ทรงอบรมพระบารมีนานกว่าบุคคลอื่นใดทั้งสิ้นเพื่อให้คนอื่นสามารถจะรู้ตามที่ได้ทรงตรัสรู้ด้วย จึงเป็นโอกาสที่ประเสริฐอย่างยิ่งที่ชาติหนึ่งที่เกิดมามีโอกาสได้ฟังพระธรรมได้สะสมความเข้าใจถูกความเห็นถูก เพื่อที่จะเป็นคนดียิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่นต่อไป

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]